

Verkennd Archeologisch Onderzoek
(SAI/IVO fase 1) op Bedrijventerrein Jagtlust,
gemeente Sassenheim

J.W.M. Oudhof en F.S. Zuidhoff

Colofon

ADC Rapport 190

Verkennd Archeologisch Onderzoek (SAI/IVO fase 1)
op Bedrijventerrein Jagtlust, gemeente Sassenheim

Auteurs: J.W.M. Oudhof en F.S. Zuidhoff
In opdracht van: Greenib Onroerend Goed BV
Basisontwerp: 1 Nacht IJs (Hans Blom) Amersfoort
Foto's en tekeningen: ADC, tenzij anders vermeld

© ADC, Bunschoten, juli 2003

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Het ADC aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
dr. A.A.A. Verhoeven

ISBN 90-5874-17-88

Archeologisch Diensten Centrum
Tel 033-299 81 81
Energieweg 14
3751 LT Bunschoten
Fax 033-299 81 80
Pb 112 3750 GC Bunschoten
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
2 Bureauonderzoek	8
2.1 Methode	8
2.2 Landschappelijke context	8
2.3 Archeologische context	8
3 Inventariserend booronderzoek	12
3.1 Methoden en technieken	12
3.2 Resultaten	12
3.2.1 Lithostratigrafie van de bodem	12
3.2.2 Interpretatie booronderzoek	12
3.2.3 Archeologische indicatoren	12
4 Conclusies en aanbevelingen	14
Literatuur	14
Lijst afbeeldingen	14
Bijlage 1 Archeologische monumenten uit Archis	15
Bijlage 2 Vondstmeldingen uit Archis	17
Bijlage 3 Boorgegevens	21

Samenvatting

In opdracht van Greenib Onroerend Goed bv hebben Vestigia Archeologie & cultuurhistorie en het Archeologisch Diensten Centrum een verkennend archeologisch onderzoek uitgevoerd op het plangebied bedrijventerrein Jagtlust, Warmonderweg 12, gemeente Sassenheim. In het plangebied zal een bedrijventerrein worden gerealiseerd.

Op basis van de archeologische en bodemkundige gegevens die tijdens het bureau-onderzoek zijn verzameld, kan het volgende geconcludeerd worden. Een deel van de onderzoekslocatie is tot voor kort de vestigingsplaats geweest van een autodepot en de bodemopbouw is op deze plek verstoord. Het plangebied is gelegen in een relatief laag gelegen zone tussen twee strandwallen. Het gebied heeft volgens de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, regio Duin- en Bollenstreek een redelijke tot grote kans op archeologische sporen en een historisch hoge landschappelijke waarde. Op de IKAW heeft het gebied een middelhoge archeologische verwachtingswaarde. Uit het plangebied zijn geen archeologische vondsten bekend. De verwachting voor behoudenswaardige archeologische resten uit de periode Late Prehistorie tot en met Nieuwe tijd is gelet op de archeologische en bodemkundige gegevens en de mate van verstoring uit het recente verleden laag. De kans bestaat dat in de diepere ondergrond van het plangebied resten uit de vroege prehistorie kunnen worden aangetroffen.

Op grond van booronderzoek is vastgesteld dat de bodemopbouw in het gebied van het voormalige autodepot recent verstoord is tot een maximale diepte van 100 cm. In het bebouwde gedeelte is de bodem op verschillende plaatsen recent verstoord tot 80 cm diepte. De natuurlijke bodemopbouw in het gebied bestaat uit Afzettingen van Duinkerke op Hollandveen op oude Duin- en Strandafzettingen. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen in de diepere ondergrond tot een diepte van 4 m.

Geadviseerd wordt om in het plangebied geen aanvullend archeologisch onderzoek uit te voeren.

Afb. 1

1 Inleiding

In opdracht van Greenib Onroerend Goed bv heeft Vestigia Archeologie & cultuurhistorie een archeologische bureaustudie en vervolgens het Archeologisch Diensten Centrum (ADC) een booronderzoek uitgevoerd voor het plangebied bedrijventerrein Jagtlust, Warmonderweg 12, gemeente Sassenheim (afb. 1). Tot voor kort was in het plangebied een autodepot van Greenib gevestigd. De bijbehorende bebouwing is (deels) tot op maai-veld gesloopt.

Het onderzoek was noodzakelijk omdat in het gebied een bedrijventerrein zal worden gerealiseerd. Hierdoor is er een kans dat in de grond aanwezige archeologische resten verloren gaan. Doel van het onderzoek was vast stellen of in het plangebied archeologische resten aanwezig zijn en, indien deze worden aangetroffen, wat de waardering van deze archeologische resten is.

Om de archeologische verwachting voor het gebied vast te stellen is een bureau-onderzoek uitgevoerd door J.W. Oudhof (Vestigia) waarbij onder meer gebruik is gemaakt van archeologische vondstmeldingen uit ARCHIS, de IKAW (Indicatieve Kaart Archeologische Waarden), de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland en geologische en geomorfologische literatuur over het gebied. Aansluitend op het bureauonderzoek hebben Frieda Zuidhoff en Arjan Schutte, (ADC) het booronderzoek uitgevoerd.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE VINDPLAATS:

<i>Datum</i>	Juni 2003
Oprachtgever:	Greenib Onroerend Goed bv
Uitvoerder:	Archeologisch Diensten Centrum / Vestigia Archeologie & cultuurhistorie
Bevoegd gezag:	Provincie Zuid-Holland
Naam deskundige namens bevoegd gezag:	Drs. R. Proos
Landelijk registratienummer:	4190
Beheer en plaats van documentatie:	Provinciaal depot Zuid-Holland
Locatie:	Warmonderweg 12
Provincie:	Zuid-Holland
Gemeente:	Sassenheim
Plaats:	Sassenheim
Toponiem:	Bedrijventerrein Jagtlust
Centrum RD-coördinaten:	94780/469510
ADC-projectnummer	3935000

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Voor de onderzoekslocaties golden de volgende onderzoeksvragen:

- In welke mate is de stratigrafie (de gelaagde bodemopbouw) op de onderzoekslocatie intact?
- Is de locatie landschappelijk gezien aantrekkelijk, of geschikt (geweest) voor bewoning?
- Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden op de onderzoekslocatie aanwezig?
- Wat is de genese van het landschap?

Om een antwoord te kunnen generen op deze vragen is een bureauonderzoek uitgevoerd. Tijdens het bureauonderzoek zijn relevante gegevens die beschikbaar zijn over het onderzoeksgebied geïnventariseerd en bestudeerd. Door een analyse van deze gegevens kan een duidelijk beeld worden verkregen van de landschappelijke en archeologische kenmerken van het gebied. Dit bureauonderzoek vormt de primaire richtlijn voor het uiteindelijke advies. Een gedetailleerd inzicht in de geologie, geomorfologie en bodem vormen de basis voor ieder locatiegericht archeologisch vooronderzoek. Op basis hiervan kunnen uitspraken worden gedaan over de ontwikkeling van het landschap, de bodemopbouw en kunnen de archeologische resten die in het gebied worden aangetroffen in een ruimtelijk kader worden geplaatst.

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

- Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, regio Duin- en Bollenstreek;
- Chromo-topografische kaart van het Koninkrijk der Nederlanden 1910-1920, schaal 1:25000, Zuid-Holland, kaartblad 402;
- Grote Historische Atlas van Nederland, 1:50.000 I West-Nederland 1839-1859, Wolters-Noordhoff, Groningen;
- Kaart Hoogheemraadschap Rijnland, door Floris Balthasars, 1615;
- Digitale bodemkaart 1:50.000 30 Oost;
- Grote Topografische Atlas van Nederland, 1:50.000 (1997), Wolters-Noordhoff, Groningen;
- Archeologische Monumentenkaart Zuid-Holland, 1:25.000;
- Het Centraal Archeologisch Archief (CAA);
- Het Centraal Monumenten Archief (CMA);
- De Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW);
- Het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- Archeologische en geologische literatuur met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.2 Landschappelijke context

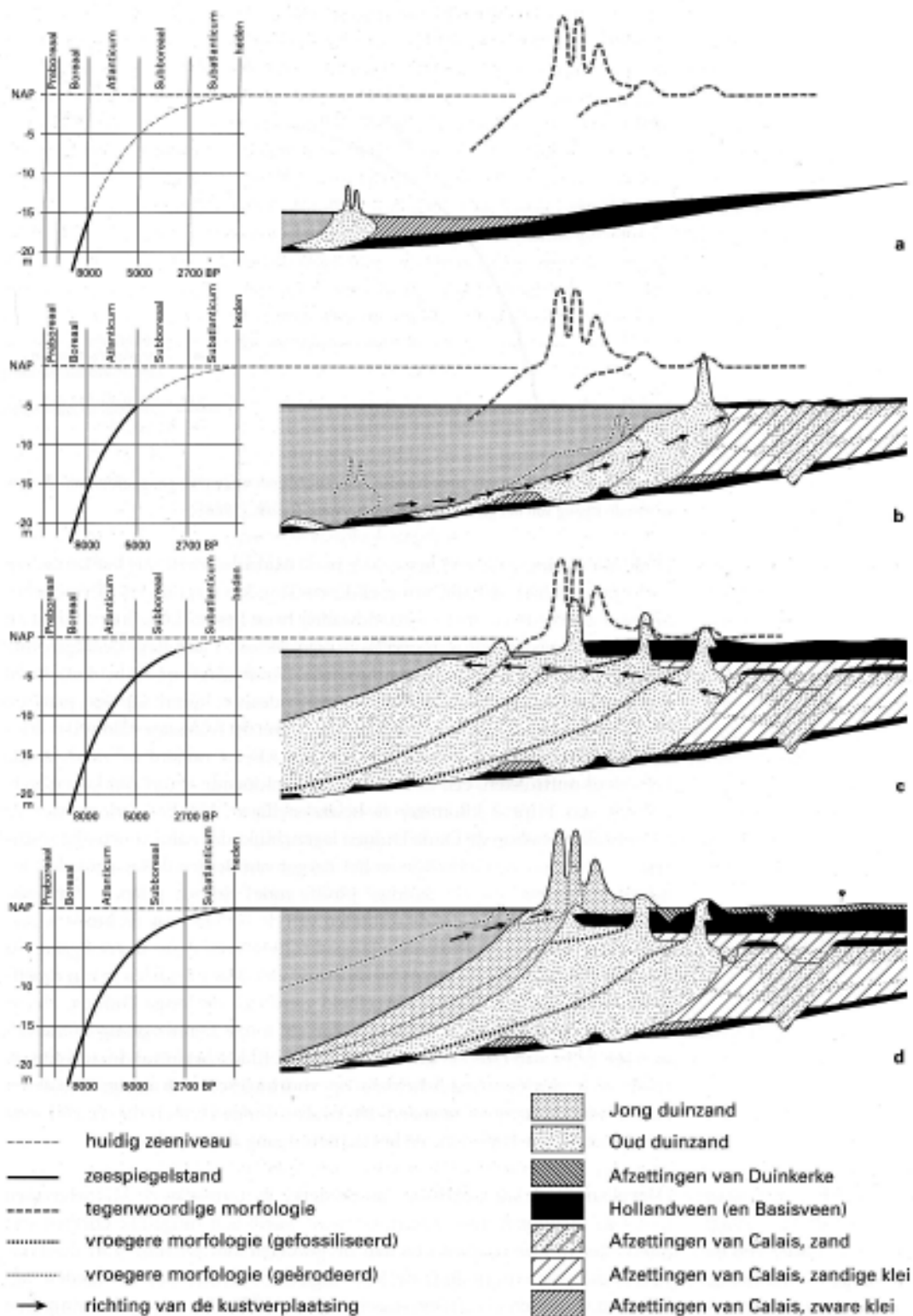
Het plangebied ligt in een laag gelegen gebied tussen twee noordoost-zuidwest georiënteerde strandwallen. De ontstaansgeschiedenis van het gebied hangt sterk samen met de zeespiegelstijging in het Holoceen (afb. 2).¹ Vanaf het Atlanticum (7000 v. Chr.) werden de eerste strandwallen in het kustgebied gevormd en weer afgebroken door de zeespiegelstijging. Vanaf ca. 3000 v. Chr. werden deze strandwallen niet meer afgebroken door de snelle zeespiegelstijging en kon het strandwallensysteem zich in westwaartse richting ontwikkelen. Hierdoor werd een serie kustparallele strandwallen gevormd. Deze strandwallen zijn vanouds zeer gewilde vestigingslocaties geweest voor de mens. Het plangebied zelf ligt in een lager gelegen drassig gebied tussen twee strandwallen: de zogenaamde Warmonderdam en Alkemader polder. Voor dit laag gelegen gebied staat op de bodemkaart de kaartenheid "Liedeerdgronden" (pMv51) aangegeven. Dit zijn zeekleigronden op een venige ondergrond. Het moerig materiaal begint hierbij tussen de 40 tot 80 cm -mv. De top van deze eerdgronden is aangerijkt met humeus materiaal ter verbetering van de bodem. De slechte bodemgesteldheid van het gebied voor landbouw blijkt ook uit historische kaartmateriaal. In het gebied staat op historische kaarten als grondgebruik grasland aangegeven. De hoger gelegen strandwallen zijn op deze kaarten wel in gebruik voor akkerbouw.

2.3 Archeologische context

Het plangebied is gelegen aan de zuidwestzijde van de oude kern van Sassenheim en ligt tegen de rijksweg A-44, langs de Warmonderweg. Het gebied heeft volgens de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) Zuid-Holland, regio Duin- en Bollenstreek een redelijke tot grote kans op archeologische sporen. Het gaat hierbij volgens de CHS om mogelijke bewoningssporen vanaf de Late Middeleeuwen. Het veenontginningsgebied heeft volgens de CHS een historisch hoge landschappelijke waarde. Op de Indicatieve Kaart Archeologi-

1. Berendsen 1997.

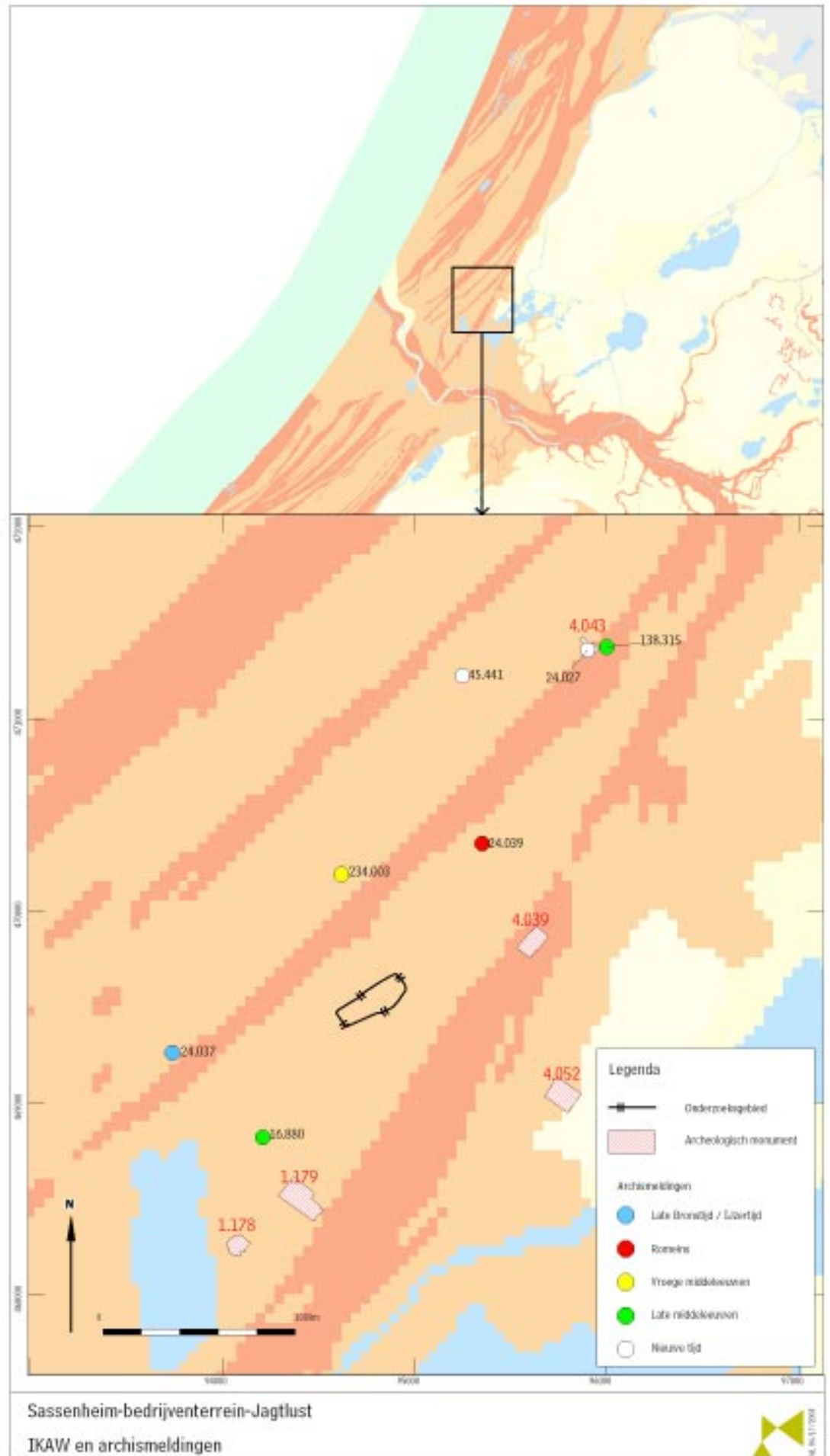
Afb. 2 Ontwikkeling van de strandwallen (Berendsen 1997).

sche Waarden (IKAW) van de ROB is aan het gebied een middelhoge archeologische verwachtingswaarde toegekend (afb. 3). Het grootste deel van de omliggende AMK terreinen en vondstmeldingen uit ARCHIS zijn afkomstig van de hoger gelegen strandwallen. Op de Archeologische Monumenten Kaart staan binnen een straal van één kilometer drie terreinen geregistreerd (CMA-nr. 30F-6, 30F-14 en 30F-21 monumentnummers 1179, 4039 en 4052). Het gaat hierbij respectievelijk om de resten van het laat-middeleeuwse klooster "Sint Ursula", de resten van het laat-middeleeuwse kasteel Oud Alkemade en de resten van het post-middeleeuwse huis Hemmeer.

In ARCHIS staan in de directe omgeving van het plangebied binnen een straal van één kilometer diverse archeologische vondstmeldingen geregistreerd (ARCHIS-nummer 16.880, 24.037, 24.039 en 234.003). Het gaat hierbij respectievelijk om de vondst van een Andenne pot, een vuurstenen sikkel gevonden tijdens landverbetering van een perceel in 1943,² een inheems Romeins potje, een vroeg middeleeuws gouden muntsieraad, een laat middeleeuwse zilveren munt, inclusief een aantal scherven uit de Nieuwe tijd. Alle vondsten komen uit een niet-archeologische context en zijn pas later bij de ROB aangemeld.

Op alle historische kaarten vanaf 1615 staat het gebied als onbebouwd aangegeven. De eerste bebouwing in het plangebied stamt uit de 20^e eeuw en wordt gevormd door de bebouwing behorend bij het autodepot. Deze bebouwing van het plangebied heeft de bodemopbouw aangetast. Deze aantasting blijkt wel uit het milieukundig onderzoek dat voor het plangebied is uitgevoerd. In het gebied zijn op een oppervlakte van bijna 2 hectare 39 milieu boringen gezet. Uit de boorstaten blijkt dat het plangebied grotendeels tot een diepte van ca 1 meter onder maaiveld verstoord is. Deze grootschalige bodemverstoring zal een negatieve invloed hebben op mogelijke archeologische resten in de ondiepe ondergrond. Eventuele dieper gelegen archeologische fenomenen uit de vroege prehistorie zouden evenwel in tact kunnen zijn gebleven. Eventuele resten uit deze periode bevinden zich op een diepte van meer dan 3 meter onder maaiveld.

Afb. 3

3 Inventariserend booronderzoek

3.1 Methoden en technieken

In het plangebied zijn grondboringen uitgevoerd met als doel het vaststellen van de aan- of afwezigheid van archeologische indicatoren, de mate van verstoring en de bodemopbouw. Archeologische indicatoren zijn fragmenten aardewerk, houtskool, verbrande klei, (on)verbrand bot en andere insluitsels die van nature niet in het gebied voorkomen. Daarnaast kunnen bodemverkleuringen, bijvoorbeeld veroorzaakt door fosfaatverbindingen, een indicatie vormen voor bewoning in het verleden.

Het plangebied bestaat uit een gedeelte met bestaande bebouwing met omringend asfalt (noordoost) en een gedeelte braakliggend terrein van een voormalig autodepot (zuidwest). In het gebied zijn 25 boringen gezet, waarvan 3 boringen tot 4 m onder maaiveld (boring 3, 10 en 25), 12 boringen tot 2 m diepte (afb. 4). De overige 10 boringen zijn op een diepte van 50 tot 100 cm gestuit op grote hoeveelheid puin in het braakliggende deel van het terrein. De boringen in het braakliggende gedeelte zijn deels gelijkmatig verspreid over het onderzoeksterrein en deels gezet langs de randen van het verstoorde gebied. In het gebouwde gedeelte zijn de boringen gezet in de omliggende plantsoenen. De boringen zijn uitgevoerd met een 7 cm edelmanboor en een 3 cm guts. De bodemtextuur en archeologische indicatoren zijn beschreven volgens SBB 5.1 van het NITG-TNO³ waarin ondermeer de standaard classificatie van bodemmonsters volgens NEN5104⁴ wordt gehanteerd. De X- en Y-coördinaten zijn bepaald aan de hand van de lokale topografie. De hoogte van het maaiveld is bepaald aan de hand van geïnterpoleerde NAP-metingen.

3.2 Resultaten

3.2.1 LITHOSTRATIGRAFIE VAN DE BODEM

De bodem in het plangebied waar het voormalige autodepot heeft gestaan bestaat uit zandige klei vermengd met grote hoeveelheden recent puin (boringen 1, 2, 5, 6, 7, 9, 17 en 18). In het bebouwde gebied is de grond tot een diepte van 80 cm verstoord op de locatie van boring 23 en 24.

De natuurlijke bodemopbouw in het plangebied bestaat van onder naar boven uit de volgende lagen: Tussen de 1,70 cm en 2,40 cm onder maaiveld bevindt zich een kalkrijke zandlaag. Daarboven bevindt zich achtereenvolgens een veenlaag van 30 tot 80 m en een kleiige veenlaag van 10 cm. Dit pak sediment wordt afgedekt met een siltige kleilaag van 30 tot 50 cm en een kalkloze zandige kleilaag tot maaiveld van ca. 50 cm dik. In boring 15 en 17 is een zandlaag gevonden op een diepte van 50 tot 80 cm met daaronder klei of veen en een dieper liggend zandpakket. Boring 25 wijkt van de algemene bodemopbouw af: de bodem bestaat hier uit zandige kleien afgewisseld met siltige kleilagen tot een diepte van 400 cm.

3.2.2 INTERPRETATIE BOORONDERZOEK

De afzettingen zijn geïnterpreteerd als afzettingen van Duinkerke (zandige, siltige kleilaag) op Hollandveen op oude Duin en Strandafzettingen. De aan het maaiveld liggende kleilaag is afgezet vanuit de Oude Rijn en is vaak zandig doordat de klei vermengd is met ingewaaid en/of opgebracht zand. De zandlaag in boring 15 en 17 is waarschijnlijk ontstaan door overstuiving met duinzand.⁵

3.2.3 ARCHEOLOGISCHE INDICATOREN

Er zijn in het plangebied geen archeologische indicatoren aangetroffen.

3. Bosch, J.A.H. 2000.

4. Nederlands Normalisatie-instituut 1989.

5. Stiboka 1982.

4 Conclusies en aanbevelingen

Het plangebied is gelegen in een relatief laag gelegen zone tussen twee strandwallen. Het gebied heeft volgens de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, regio Duinen en Bollenstreek een redelijke tot grote kans op archeologische sporen. Op de IKAW heeft het plangebied een middelhoge archeologische verwachtingswaarde. Uit het plangebied zijn geen archeologische vondsten bekend. De verwachting voor archeologische resten uit de periode Late Prehistorie tot en met Nieuwe tijd is gelet op de bodemkundige gegevens en de mate van verstoring in het recente verleden laag. Eventueel bestaat de kans op resten uit de vroege prehistorie in de diepere ondergrond van het plangebied. Op grond van booronderzoek is echter vastgesteld dat er geen archeologische waarden te verwachten zijn in de diepere ondergrond tot een diepte van 4 m. Geadviseerd wordt om in het plangebied geen aanvullend archeologisch onderzoek uit te voeren. Het verdient echter wel aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij het bevoegd gezag, zoals aangegeven in de Monumentenwet 1988, artikel 47, lid 1.

LITERATUUR

- Berendsen, H.J.A., 1997:** Landschappelijk Nederland, Fysische geografie van Nederland. Van Gorcum Assen, 218 p.
- Bosch, J.A.H., 2000:** Standaard Boor Beschrijvingsmethode, Versie 5.1. Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen TNO, rapport NITG 00-141-A, Zwolle
- Glasbergen, W., 1956:** De vuurstenen sikkel van Sassenheim, In: Westerheem V 70/72.
- Stiboka, 1982:** De bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, Blad 30 west/oost 's-Gravenhage, Stiboka, Wageningen.
- Nederlands Normalisatie-instituut, 1989:** NEN 5104. Normcommissie 351 06 Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters, Delft.

AFBEELDINGSLIJST

- Afbeelding 1: Locatie plangebied
- Afbeelding 2: Ontwikkeling strandwallen
- Afbeelding 3: Indicatieve Kaart Archeologische Waarden, AMK-terreinen en Archis-meldingen
- Afbeelding 4: Boorpuntenkaart

Bijlage 1

Archeologische monumenten uit ARCHIS

CMA-nr (Monnr):	30F-018 (4043)
Status:	Te beschermen monument
Gemeente:	Sassenheim (ZH)
Plaats:	sassenheim, centrum; hoofdstraat; n.h. kerk
Coördinaten:	95.900 / 471.360 (Vlakelement)
Eigenaar:	Particulier
Beschermer:	Rijksdienst Monumentenzorg
MRS-nr:	033032
<u>Bescherming</u>	
Waarde(n):	wetenschappelijk, cultuur-historisch, zichtbaar

Objecten

1. Kerk: LME

Divers

CAA: 30FN-10

Toelichting waardebeoordeling

Vanwege 'dorpsvernieuwing' is historisch en archeologisch onderzoek uitgevoerd in het Centrum van Sassenheim (RAAP rapport nr. 321). Op grond hiervan is een advieskaart gemaakt, waarop het terrein rond de kerk (tussen de Hoofdstraat en de Kerklaan) een hoge verwachtings- waarde heeft. Op de AMK is deze "hoek" (nog) niet weergegeven.

LITERATUUR

Jager, D.H. De, 1997: *Gemeente Sassenheim, Dorpsvernieuwinggebied Centrumplan Sassenheim, historisch en archeologisch onderzoek*. In: RAAP-rapport (Regionaal Archeologisch Archiverings Project, Amsterdam) 321.

CMA-nr (Monnr):	30F-A01 (15352)
Status:	Attentiegebied, onzeker
Gemeente:	Sassenheim (ZH)
Plaats:	sassenheim, centrum
Coördinaten:	96.100 / 471.450 (Vlakelement)
<u>Bescherming</u> :	
Waarde(n):	wetenschappelijk

Objecten

1. Dorpskern: LME - NTC

Toelichting omschrijving

Het betreft het deel van het centrum van Sassenheim, waar oude bewo- ningssporen aangetroffen kunnen worden.

Onderzoek

Historisch en archeologisch onderzoek (RAAP, 1997).

Toelichting waardebeoordeling

Registratie op basis van de advieskaart in het rapport: De omgeving van de NH kerk (zie CMA nr. 30F-018), de Hoofdstraat (voor heen: Heereweg), gelegen op de flank van de strandwal (prehistorische sporen mogelijk onder de parkeerplaats achter het pand Hoofdstraat 268) de Oude Haven (de Vaartkade), het gebied Concordiastraat en Bijweg- laan (ligt op de Warmonder strandwal en vormde ws. een deel van de geest- gronden van Sassenheim) en de Kerklaan.

LITERATUUR

Jager, D.H. De, 1997 *Gemeente Sassenheim, Dorpsvernieuwinggebied Centrum- plan Sassenheim, historisch en archeologisch onderzoek*. In: RAAP-rapport (Regio- naal Archeologisch Archiverings Project, Amsterdam) 321.

Bijlage 2 Vondstmeldingen uit ARCHIS

Waarnemingsnr: 16880
 ROB-objectnr: 30FN-31
 Coördinaten: 94.210-468.820 (precisie 2)
 Gemeente: Sassenheim (ZH)
 Plaats: sassenheim; klinkenberger polder
 Vinder/datum: valk van der, I. / 13-02-1987
 Melder/datum: valk van der, I. / 18-02-1987
 Beschrijver/datum: hallewas, d.p.; amersfoort / 18-02-1987
 Verwerving: Niet-archeologisch: onbepaald
 Geomorfologie: Onbekend
 Maaiveld: Onbekend

Complexen

nr	Aantal	Toestand	materiaal	vondst	Periode	Onzeker	Kenmerk
Voorlopig complextype: Onbekend; Cultuur: ---							
1	1	fragm.	Keramiek	Andenne:pot, bolvormig	Lmea		

BESCHRIJVING

RCC: DOCUMENTATIE RCC: PROFIELTJE RGD

Waarnemingsnr: 24037
 ROB-objectnr: 30FN-15
 Coördinaten: 93.740-469.260 (precisie 2)
 Gemeente: Sassenheim (ZH)
 Plaats: klinkenberg; klinkenberg
 Vinder/datum: onbekend / datum onbekend
 Melder/datum: bent, w. van der / 10-06-1943
 Beschrijver/datum: drenth, e.; amersfoort / 11-07-1994
 Verwerving: Niet-archeologisch: graafwerk
 Geomorfologie: Onbekend
 Maaiveld: Akkerbouw/tuinbouw/bouwvoor
 Verstoring: volledig verstoord

COMPLEXEN

nr	Aantal	Toestand	materiaal	vondst	Periode	Onzeker	Kenmerk
Voorlopig complextype: Onbekend; Cultuur: Onbekend							
1	2	fragm.	Vuursteen	Sikkel; halve-maanvormig, oppervlakte-retouche	Bronsl-IJzv		M
<i>twee niet aaneenpassende fragmenten; m:hoogglans</i>							

BESCHRIJVING

De bewuste vuurstenen sikkel is gevonden tijdens landverbetering van een een perceel teelland. Volgens Glasbergen, die de vindplaats inspecteerde, was vrijwel alle grond tot op een diepte van circa 1,2 m omgewerkt. Bij een slootkant was een smalle strook echter niet omgezet en werd het volgende profiel geconstateerd: 0-0,8 m verwerkte grond; 0,8-1,4 m veen (in deze laag op een diepte van ca. 1,3 m was volgens arbeiders de sikkel De sikkel bestaat uit twee delen die 11,17 en 4,8 cm lang zijn. Door een spade-steek werd een klein gedeelte versplinterd. De grootste breedte is 4,72 cm. De vuursteen is blauwig grijs tot bruingrijs, met plaatselijk meer of minder grote grijswitte plekken en gedeelten met dicht opeen gelegen kleine witte korrels. Aan een kant zijn nog twee kleine gedeelten van de oorspronkelijke cortex aanwezig. Zie voor de datering van vuurstenen sikkels in het westelijk kustgebied Van Heeringen 1992, 319-320. Enige informatie over het huidige exemplaar en de vondstomstandigheden is bij deze schrijver te vinden op p. 19 (103).

LITERATUUR

Glasbergen, W., 1956: In: Westerheem V.
 Heeringen, Van R., 1992: *The Iron Age in the Western Netherlands*

Waarnemingsnr: 24039
 ROB-objectnr: 30FN-17
 Coördinaten: 95.350-470.350 (precisie 2)
 Gemeente: Sassenheim (ZH)
 Plaats: zwembad
 Vinder/datum: berg, harry, engelbert kruifhove 14, sassenheim / 1969
 Melder/datum: louwe kooijmans, l.p.: leiden / 16-05-1973
 Beschrijver/datum: drenth, e.; amersfoort / 11-07-1994
 Verwerving: Niet-archeologisch: graafwerk
 Geomorfologie: Onbekend
 Maaiveld: Bebouwing/erf/weg/kerkhof
 Verstoring: volledig verstoord

COMPLEXEN

nr	Aantal	Toestand	materiaal	vondst	Periode	Onzeker	Kenmerk
Voorlopig complextype: Onbekend; Cultuur: Onbekend							
1	1	fragm.	Keramiek	Aardewerk, handgevormd:3-ledig lage vorm	IJzl-Rom		
<i>compleet profiel; grijs, zachtgebakken met zwarte kern; rand uitgebogen</i>							

BESCHRIJVING

'In 1969 (of 1971 ?) is door Harry Berg uit Sassenheim op een stuk land, kad. no. B-1607 (gem. eigendom) een gedeelte van een inheems-Romeins potje gevonden. Er werd een diepe rioolsleuf geëgraven (naar zijn zeggen ca. 3 m diep). In de uitgegraven grond, bovenop, dus uit het laagste niveau afkomstig, vond hij het potje. Het is grijs, zachtgebakken, met zwarte kern. De rand is naar buiten omgebogen.' (handgeschreven notitie bij profieltekening pot in CAA) Notitie H. Sarfaty dd. 23/5/73: 'in uitgeworpen grond, bij het graven van een dieprioel tussen de afvalwaterzuivering en St. Bernardus, op het toenmalige terrein van Berg, nu eigendom van de gemeente en bestemd voor huizenbouw.' De huidige top. kaart (uitg. 1990) laat inderdaad zien dat op deze plek nu huizen, industrie en een zwembad staan (RP).

DOCUMENTATIE

Soort	Locatie	Opmerkingen
Tekening	Rijksdienst voor het oudheidkundig bodemonderzoek	tek. was gevoegd bij notitie in caa (30f-17n)

Waarnemingsnr: 234003
 ROB-objectnr: 30FN-49
 Coördinaten: 94620-470190 (precisie 2)
 Gemeente: Sassenheim (ZH)
 Plaats: sassenheim; huis ter wegen
 Vinder/datum: berg v/d h.p.h. toernooilaan 6 sassenheim / 1986
 Beschrijver/datum: koninklijk penningkabinet; leiden / 09-06-1998
 Verwerving: Niet-archeologisch: graafwerk
 Geomorfologie: Strandwal
 Maaiveld: Akkerbouw/tuinbouw/bouwvoor

COMPLEXEN

nr	Aantal	Toestand	materiaal	vondst	Periode	Onzeker	Kenmerk
Voorlopig complextype: Nederzetting, onbepaald; Cultuur: Onbekend							
3		fragm.	Keramiek	Fundering	Nt		
<i>buitenplaats ter wegen (mondelling mededeling v/d berg)</i>							
Voorlopig complextype: Onbekend; Cultuur: Onbekend							
1	1	Compl.	Zilver	Munt	Lmea		
<i>penning bisdom utrecht burchard</i>							
2	1	Compl.	Goud	Munt; triens/tremissis/"tiers de sol"	Vmeb		
<i>muntsierraad van tremisses type dronrijp serie v det. kpk</i>							

BESCHRIJVING

Tijdens een "schervenmiddag" in museum De Zwarte Tulp te Lisse op 17-5-1998, kwam de heer van den Berg met diverse vondsten, die hij tijdens zijn voormalig werk als landarbeider in de loop der jaren had opgeraapt van percelen bollenland in de Bollenstreek. De oudste en meest intrigerende vondsten waren een gouden tremmissis als muntsieraad en een munt. De hier besproken munt is een losse vondst, gedaan tijdens diepdelf-werkzaamheden tussen "Huis ter Wegen" en "Bacara", tegenover de vleesfabriek. De heer v/d Berg meldde tevens dat hij bij het diepdelfen oude funderingen zijn weggevoerd, waarschijnlijk van de oude, kort na 1892 gesloopte buitenplaats Huis ter Wegen. De besproken muntsieraad bevond zich in secundaire positie. Misschien is zij opgebracht met bemesting van elders. Een andere mogelijkheid is dat er een verband bestaat met een oorspronkelijk hier lopend veenstroompje, gezien de pre-Romeinse kleiafzetting langs de westrand van de Poelpolder. Lag muntsieraad van oorsprong in een natte context? N.b. Het KPK plaatst de munt onder Sassenheim (dichtbij gelegen woonkern).

DOCUMENTATIE

Soort	Locatie	Opmerkingen
Verslag	koninklijk penningkabinet; Leiden	

LITERATUUR

Chijs v/d j.a., 1896: Catalogus der numismatische verzameling

Bijlage 3 Boorgegevens

Sassenheim Bedrijventerrein Jagtlust
16 mei 2003 Frieda Zuidhoff en Arjan Schutte

Boring	X-coord	Y-coord	bovendiepte	onderdiepte	textuur	M50	Organisch	kleur	methode	Ca	Mn	Fe	Overig	
1	94746,961	469544,800	0	20	Ks2			br	EDM	1			opgebracht	
			20	100	Zs1	MF		grbr			1			verstoord met recent puin
2	94768,645	469500,261	0	60	Zs1	MF		grbr	EDM	1			verstoord met recent puin	
3	94780,952	469507,293	0	70	Zs1	MF		grbr	EDM	2				
			70	80	Ks3			grbr		1			zandig	
			80	190	Ks2			brgr		1				zandig
			190	240	Vm			br	GUT	1				
			240	400	Zs1	MF		gr		3				
4	94806,737	469476,819	0	40	Ks2		zandig	grbr	EDM	1				
			40	70	Ks4			brgr		1		1		
			70	110	Ks3			brgr		1				
			110	120	Vk1			brgr		1				
			120	200	Vm		riet	br	GUT	1				
5	94717,073	469528,391	0	60	Zs1	MF		grbr	EDM	1			verstoord met recent puin	
6	94740,515	469497,331	0	60	Zs1	MF		grbr	EDM	1			verstoord met recent puin	
7	94758,096	469470,959	0	60	Zs1	MF		grbr	EDM	1			verstoord met recent puin	
8	94768,058	469453,085	0	40	Ks1		zandig	grbr	EDM	1				
			40	50	Ks2			brgr		1				
			50	80	Fs1			brgr		1			verstoord	
			80	120	Ks2			brgr		1				
			110	150	Ks3		H1	gr	GUT	1				
9	94742,859	469443,708	0	90	Zs1			br	EDM	1			verstoord met recent puin	
			90	110	Ks2	MF		grbr		1			verstoord met recent puin	
10	94704,181	469426,713	0	110	Kz3	MF		grbr	EDM	1				
			110	120	Ks3		H1	gr	GUT	1				
			120	140	Ks2			gr		1				
			140	150	Vk1			gr		1				
			150	210	Vm		riet	br	GUT	1				
			210	400	Zs1	MF		gr		3				
11	94678,395	469416,164	0	60	Ks3		zandig	grbr	EDM	1				
			60	80	Kz2			brgr		1				
			80	100	Kz3		H1	brgr		1		2		
			100	120	Ks4		riet	brgr		1		2		
			120	160	Ks1		H1	gr	GUT	1				
			160	170	Vk1			brgr		1				
12	94643,819	469399,755	0	70	Ks2		zandig	grbr	EDM	1				
			70	80	Ks3			brgr		1				
			80	110	Ks3		H1	brgr	GUT	1				
			110	130	Vk1			br		1				
			130	200	Vm		riet	br		1				
13	94620,963	469434,332	0	60	Kz3		zandig	grbr	EDM	1				
			60	70	Kz2			brgr		1				
			70	80	Ks3		H1	brgr	GUT	1				
			80	90	Ks4			br		1				
			90	100	Vk1		riet	br		1				
14	94595,763	469470,666	0	40	Ks3		zandig	grbr	EDM	1				
			40	110	Zs1	MF		brgr		1				
			110	120	Ks2			brgr	GUT	1		2		
			120	130	Vk3			brgr		1				
			130	140	Vk1			gr		1				

Boring	X-coord	Y-coord	bovendiepte	onderdiepte	textuur	M50	Organisch	kleur	methode	Ca	Mn	Fe	Overig
			140	180	Vm			brgr		1			
			180	200	Zs1		riet	br		1			
15	94643,232	469505,828	0	30	Ks3	zandig		grbr	EDM	1			
			30	50	Ks2			brgr		1			
			50	70	Kz1	MF		brgr		1		2	
			70	110	Zs1	MF		gr		3			
			110	140	Zs1		H1	gr	GUT	3	3		met schelp
			140	170	Kz2	MF		brgr		3	3		
			170	200	Zs1			gr		3			
16	94687,185	469534,544	0	30	Zs1	MF		grbr	EDM	1			
			30	50	Ks2			brgr		1			
			50	70	Vk1	MF		brgr		1		2	
			70	140	Zs1	MF		gr	GUT	3			
			140	150	Kz2		H2	gr		3			
			150	200	Zs1	MF	H1	gr		3			
17	94714,729	469484,731	0	60	Zs1	MF		grbr	EDM	1			verstoord met recent puin
18	94672,535	469463,633	0	60	Zs1	MF		grbr	EDM	1			verstoord met recent puin
19	94864,755	469631,241	0	60	Zs1	MF		grbr	EDM	1			verstoord met recent puin
20	94827,248	469626,552	0	60	Ks3	zandig		grbr	EDM	1			
			60	80	Ks2			brgr		1			
			80	90	Vk1			dgr	GUT	1			
			90	170	Vm			br		1			
			170	200	Zs1			gr		1			
21	94791,500	469604,869	0	50	Ks3	zandig		grbr	EDM	3			puin
			50	100	Zs1	MF		brgr		3			
			100	110	Kz3			gr	GUT	1			
			110	160	Vm			br		1			
			160	200	Zs1			gr		1			
22	94753,994	469582,599	0	80	Ks3	zandig		grbr	EDM	3			puin
			80	120	Ks2		H1	brgr		3			
			120	130	Vk1			gr	GUT	1			
			110	160	Vm		hout	br		1			
			160	200	Zs1			gr		1			
23	94900,503	469667,575	0	50	Ks3	zandig		grbr	EDM	1			verstoord met recent puin
24	94921,015	469644,719	0	60	Ks3	zandig		grbr	EDM	1			verstoord met recent puin
25	94948,558	469611,315	0	70	Kz3	zandig		grbr	EDM	1			
			70	90	Zs1			gr		1			
			90	150	Ks3		H1	gr	GUT	1			
			150	180	Kz1			gr		3			
			180	220	Ks3			gr		3			
			220	240	Kz1			gr		3			
			240	290	Ks3			gr		3			
			290	330	Zs1			gr		3			
			330	400	Ks3			gr		3			

Verklaring afkortingen**methode**

EDM edelman 7 cm
 GUT guts 3 cm

textuur

Zs1 zand zwak siltig
 Zs2 zand matig siltig
 Zs3 zand sterk siltig
 Zs4 zand uiterst siltig
 Lz1 leem zwak zandig
 Lz3 leem sterk zandig
 Kz1 klei sterk zandig
 Kz2 klei matig zandig
 Kz3 klei zwak zandig
 Ks1 klei zwak siltig
 Ks2 klei matig siltig
 Ks3 klei sterk siltig
 Ks4 klei uiterst siltig
 Vk1 veen zwak kleilig
 Vk3 veen sterk kleilig
 Vm veen mineraalarm

mediaan

MF matig fijn
 MG matig grof
 ZG zeer grof

organische stof gehalte

h1 zwak humeus
 h2 matig humeus
 h3 sterk humeus

Ca	kalk gehalte	Fe	ijzervlekken	mangaan vlekken
1	kalkloos	1	spoor	spoor
2	kalkarm	2	weinig	weinig
3	kalkrijk	3	veel	veel

HK	houtschool	P04	fosfaat vlekken
1	spoor	1	spoor
2	weinig	2	weinig
3	veel	3	veel

kleuren

donker d
 licht l
 blauw bl
 bruin br
 geel ge
 groen gn
 grijs gr
 olijf ol
 oranje or
 paars pa
 rood ro
 roze rz
 wit wi
 zwart zw